

ГЛОБАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ: ПРИЧИНИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАСЛІДКИ

О. В. БЕРВЕНО, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри економічної теорії та міжнародної економіки

О. П. ЖОРНИК, студентка

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова, Україна

Сьогодні ми живемо у світі, що рясніє даними, і все ж таки нам не вистачає базової інформації про нерівність. Щороку уряди різних країн публікуються показники економічного зростання, але ці цифри не показують розподіл результатів такого зростання серед населення — залишається незрозумілим, хто виграє, а хто програє в результаті економічної політики, що реалізується. А ситуація з нерівністю у світі, як і нерівністю між країнами, продовжує загострюватися. Все це промовисто свідчить про актуальність проблеми нерівності доходів для всього людства.

Концепція глобальної нерівності передусім передбачає розгляд нерівності у міжнародному контексті, вона далеко не вичерпується поняттям нерівності між країнами в усьому світі. Навпаки, дана концепція включає як нерівність внутрішньокраїнну, так і міжкраїнну. Насамперед це нерівність, яка виходить за межі національних кордонів, яка розглядає як об'єкт дослідження весь глобалізований світ. В епоху глобалізації важливим напрямом вивчення нерівності між окремими людьми є вихід за межі національної держави та розгляд нерівності між усіма людьми. Глобальна нерівність є важливою концепцією, що дозволяє розглядати світ, що складається насамперед із окремих індивідуумів, а не держав. У центрі уваги цієї концепції знаходиться індивід: будь-яка людина, незалежно від країни проживання, враховується при розрахунку зі своїм доходом.

У концепції глобальної нерівності давно відомі факти про нерівність постають в іншому світлі. У міру того, як світ стає все більш інтегрованим, глобальний розмах нерівності набуває великої значущості. Посилення руху факторів виробництва через кордони, а також збільшення впливу рівня добробуту та способу життя людей в інших країнах суттєво впливають на суб'єктивну оцінку індивідуумом своїх позицій та очікувань щодо рівня доходу. Посилений рух капіталу, продуктів, технологій та ідей з однієї точки земної кулі в іншу призводить до зміцнення взаємозв'язків між представниками різних націй, що, в свою чергу, призводить до збільшення залежності формування доходу індивіда від глобальних факторів, від дій інших держав.

Один із провідних фахівців у світі з проблем нерівності Бранко Міланович в своєму дослідженні «Глобальна нерівність» [1] обґрунтовує не тільки сутність концепції глобальної нерівності, але й оновлену методологію її вимірювання, що надає можливість більш точно зрозуміти динаміку нерівності у глобальному масштабі. На основі дослідження понад сторічного тренду нерівності Б. Міланович доводить, що нерівність змінюється циклічно слідом за війнами та епідеміями, технологічними революціями, змінами у доступі до освіти та

перерозподілу. Такий підход надає можливість зрозуміти, що навіть в умовах, коли всередині країн нерівність зростає, між країнами вона може знижуватися. Так у світі відбувається зменшення глобальної нерівності через те, що доходи середнього класу в Китаї та Індії поступово наближаються до стагнуючих доходів середнього класу розвинених країн.

Одним із основних факторів зменшення глобальної нерівності є посилення міжнародної міграції, яка є важливим фактором згладжування нерівності доходів між країнами. Можна також відзначити дві основні сили різноспрямованого впливу на глобальну нерівність. По-перше, сила конвергенції – зближення рівня доходу у світі: азіатські країни стартували з дуже низького доходу, і зростання їхнього добробуту стало вирівнювальною силою на глобальному рівні. Друга сила – протилежна: розшарування всередині країн світу. Це дві різноспрямовані сили: іноді непросто усвідомити, що глобальна нерівність скорочується, якщо нерівність на національному рівні зростає. Декомпозиція глобальної нерівності наголошує на соціально-політичних наслідках, які несе взаємодія глобальної конвергенції та національного розшарування.

Якщо подивитися на динаміку глобальної нерівності, то в XIX столітті нерівність між країнами була невелика: середній рівень доходу країнами відрізнявся менш істотно. Під кінець XIX століття нерівність між країнами почала зростати, оскільки країни почали розходитися за рівнем розвитку. До 90-х років XIX століття бідні в Англії були вже значно краще забезпечені, ніж бідні люди в усьому світі. Протягом ста з лишком років з початку промислової революції нерівність поступово зростала і до середини XX століття вийшла на максимум: коефіцієнт Джині з 55 в 1820 році виріс до більш ніж 70 до 1950 році. Це найвищий рівень, який неможливий на рівні окремої країни. Сьогодні глобальна нерівність скорочується, але розриви між економіками залишаються суттєвими. Рівень доходу людини, як і раніше, багато в чому визначається її громадянством. Важливо розуміти, наскільки низький досі медіанний рівень доходу у світі близько \$6 на день. Глобальне середнє, \$5500 на рік, або \$15 на день, вже розташовується ближче до верхівки глобального розподілу, це 73 перцентиль. Медіана з багатих країн – \$14600 на рік, і це вже близько 90-го перцентилю глобального розподілу. Це показує, що коли ми говоримо про глобальну нерівність, про нерівність у країнах із середніми та високими доходами ми насправді говоримо про дохідний розподіл у межах верхніх 40% глобального розподілу. Згідно з даними останньої Доповіді про нерівність у світі річний дохід середньостатистичного дорослого громадянина (розрахований за паритетом купівельної спроможності (ППЗ)) у 2021 р. становив 16 700 євро (\$23 380), а середній розмір заощаджень сягає 72 900 євро (\$102 000). За цими усередненими показниками ховається нерівність як між країнами, і між громадянами всередині країни. В даний час 10% найбагатших людей Землі володіють 52% світового доходу, тоді як найбідніша половина світового населення отримує лише 8,5% такого доходу. У середньому одна людина з 10% населення, що стоїть на верхньому рядку розподілу світового доходу, заробляє 87 200 євро (\$122 100) на рік, а представник найбіднішої половини у схемі розподілу світового доходу отримує 2 800 євро (\$3 920) на рік. 50 % від населення

Землі отримує 8% всього доходу, розрахованого за паритетом купівельної спроможності (ППП). 50% найбіднішого населення світу має 2% активів (за паритетом купівельної спроможності). 10% населення з найвищими доходами володіє 76% всіх активів домогосподарств і в 2021 отримали 52% всіх доходів [2].

Хоча у більшості країн рівень нерівності за останні двадцять років збільшився, глобальна нерівність між країнами зменшилась. У результаті розрив між середнім доходом 10% найбагатших людей і середнім доходом 50% найбіднішого населення скоротився: приблизно 50-кратний розрив зменшився трохи менше 40-кратної різниці. Водночас усередині країн нерівність суттєво зросла. Розрив між середнім доходом 10% найбагатших та середнім доходом 50% найбідніших громадян усередині країн майже подвоївся: з 8,5-кратного до 15-кратного [2]. Все це свідчить, що нерівність у світі все ще залишається дуже значною, що актуалізує необхідність її подальшого вивчення.

Література:

1. Milanovic B. Global Inequality: New Approach for Age of Globalization. Harvard University Press, Belknap Press, 2016. 320 p.
2. World inequality report 2022. URL: https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/03/0098-21_WIL_RIM_RAPPORT_A4.pdf (дата звернення: 2.02.2023)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВПЛИВ ІНДУСТРІЇ 4.0 НА ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

Н. М. ВНУКОВА, д-р екон. наук, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, провідний науковий співробітник *НДІ ПрЗІР НАПрНУ, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна*

Функціонування економіки України у особливий правовий період вимагає додаткових досліджень тих процесів, які відбуваються, і впливають на подальше економічне відновлення України [2]. Реальний сектор для ефективноної відбудови економіки країни потребує подальшого розвитку процесів Індустрії 4.0, яка передбачає комплексну цифровізацію та автоматизацію виробничих процесів і управління [3].

Сучасний стан економіки в Україні внаслідок воєнних дій має суттєво зруйнований промисловий потенціал та пошкоджені соціальні об'єкти, що потребує ефективних, швидких, із синергетичним ефектом, інструментів післявоєнного відродження економіки. Закордонні дослідники [4] вважають, що суспільство стикається з багатьма викликами, але додався найбільший – це воєнний стан. Пошук напрямів відродження економіки є нагальною потребою, тому дослідниками висунуто припущення щодо інтеграції концепцій і підходів циклічної економіки (ЦЕ) і Індустрії 4.0, що може вплинути на досягнення прогресу євроінтеграції при відновленні територій. Інтегроване впровадження цих двох складових одночасно і у взаємодії може покращити дизайн систем